

14. Топоров В. О ритуале. Введение в проблематику / В. Топоров // Архаический ритуал в фольклорных и раннелитературных памятниках. – М., 1988. – С. 26–48.
15. Фадеева Т. Крым в сакральном пространстве. История, символы, легенды / Татьяна Фадеева. – Симферополь : «Бизнес-Информ», 2002. – 303 с.
16. Флоренский П., о. Из Богословского наследия / Отец Павел Флоренский // Богословские труды, XVII. – М., 1972. – С. 85–248.
17. Холопов Ю. Очерки современной гармонии / Юрий Холопов. – М. : Музыка, 1974. – С. 287.
18. Cifka P., Friss G., Kertész I., Tótfalusi I. Képek és jelképek / P. Cifka, G. Friss, I. Kertész. – Budapest : Móra Ferenc Könyvkiadó, 1988. – 205 s.

УДК 78.07

О. А. ГИСА

**МУЗИКОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЛОДЗИМЕЖА ПОЗЬНЯКА ТА
СТАНІСЛАВА ГОЛЯХОВСЬКОГО В КОНТЕКСТІ МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ
ПОЛЬЩІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ**

У статті висвітлено життєвий і творчий шлях відомих польських музикологів і публіцистів Владзімежа Позьняка та Станіслава Голяховського крізь призму музичного життя Польщі першої половини ХХ століття. Проаналізовано науково-публіцистичну діяльність доктора філософії (спеціальність «Музикознавство») Владзімежа Позьняка та магістра філософії (спеціальність «Музикознавство») Станіслава Голяховського.

Ключові слова: наукова спадщина, публіцистика, музична стилістика, кафедра музикології Ягеллонського університету.

О. А. ГИСА

**MUSICOLOGICAL ACTIVITIES WŁODZIMIERZ POŹNIAK AND STANISŁAW
GOLACHOWSKI IN THE CONTEXT OF MUSICAL LIFE IN POLAND OF THE FIRST
HALF OF THE TWENTIETH CENTURY**

В статье освещен жизненный и творческий путь известных польских музыковедов и публицистов, Владзімежа Позьняка и Станіслава Голяховського в контексте музыкальной жизни Польши первой половины ХХ века. Проанализирована научно-публицистическая деятельность доктора философии (специальность «Музыковедение») Владзімежа Позьняка и магістра философии (специальность «Музыковедение») Станіслава Голяховського.

Ключевые слова: научное наследие, публицистика, музыкальная стилістика, кафедра музикології Ягеллонського університету.

О. А. GYSA

**MUSICOLOGICAL ACTIVITIES WŁODZIMIERZ POŹNIAK AND STANISŁAW
GOLACHOWSKI IN THE CONTEXT OF MUSICAL LIFE IN POLAND OF THE FIRST
HALF OF THE TWENTIETH CENTURY**

The life and career of the famous Polish musicologists and publicist Włodzimierz Poźniak and Stanisław Golachowski in the context of musical life of the first half of the twentieth century in Poland have been highlighted in this article.

The history of Polish music of XIX century was in the center of scientific interests of

Włodzimierz Pożniak primarily. He had published a number of valuable studies as the scientist while he had worked at the department of musicology of the Jagiellonian University and that are still relevant today. For example he had published his book «History of Polish musical culture» (second volume) in 1966. Such books as «The vocal song in the works of Michael Kleofas Ogiński» (Romans wokalny w twórczości M.K Ogińskiego) (1934), «Henry Anthony Radziwiłł» (A.Radziwiłł) (1957) had become the result of his interest in art works of these Polish composers.

Włodzimierz Pożniak (1904–1967) has a special role in the galaxy of eminent personalities of the Polish musical culture of the first half of the twentieth century. Włodzimierz Pożniak is well-known musicologist, folklorist, music critic, teacher and researcher of Polish folk music. Musicological researches which became a remarkable event in the development of the Polish historical musicology were especially valuable in the creative legacy of this artist. Włodzimierz Pożniak's activities in the spheres of music critic, journalism and musicology, along with his teaching and other activities, create a comprehensive picture of one of the founders of the Polish musical culture of the first half of the twentieth century.

Wide genre spectrum of Włodzimierz Pożniak's posts (articles) represents virtually almost all types of the music criticism. Professor had worked in informational, analytical, artistic and journalistic genres. Criticisms, which is one of the most popular analytical genres in periodicals, is the main part of journalistic heritage of Włodzimierz Pożniak. All known articles of Włodzimierz Pożniak are studies upon some significant and important artistic subjects, in which the author represents himself as an expert in wide range of historical and factual material, while literary presentation characterized by conceptuality, purposefulness, consistency, argumentation and brightness of language. These analytical studies of this musicologist reveal problems of historical development of the musical culture, the role of the prominent artists in that process, their views, analysis of their composing style and artistic heritage.

Stanisław Golachowski had made an important contribution to the Krakow's musicology. He continued scientific traditions of his teacher Zdzisław Jachimecki. Vital and creative activities of Karol Szymanowski was the main area of scientific interests of Stanisław Golachowski. This scientist studied church music as well, in addition to research upon the figure of Karol Szymanowski [3]. Stanisław Golachowski had left many notes and materials on creativity of Joseph Elsner starting since 1926. Stanisław Golachowski as a scientist devoted a particular attention to the research of the musical acoustics. He began to write a textbook for high schools upon theme of musical acoustics in 1949. Unfortunately, this textbook was not completed because the death of the author. Completed and supplemented by M. Drobner textbook «Akustyka muzyczna» (1953) was published posthumously [1]. Stanisław Golachowski died in January 1951.

That is why Włodzimierz Pożniak and Stanisław Golachowski belonged to the outstanding figures of Polish musical culture of the first half of the twentieth century. His figure had stood particularly out among other cultural and public figures of that time.

Art works and creativity of Włodzimierz Pożniak and Stanisław Golachowski played an important role in the national musical process of that days, his social and artistic activities had contributed to the development and elevation of the musical culture in Poland.

Key words: *scientific heritage, journalism, musical style, musicology department of the Jagiellonian University.*

Друга половина XIX – початок XX століття – один з найважливіших періодів історії польського музичного життя, на який припадає загальне його піднесення, становлення і розквіт польської національної музикологічної школи. У складних умовах соціально-політичних подій того часу відбувається консолідація художніх сил, помітною стає професіоналізація польського музичного мистецтва внаслідок зміни співвідношення між фаховими й аматорськими художніми силами.

У плеяді відомних діячів музичної культури Польщі першої половини XX століття особлива роль належить Владзімежу Позняку та Станіславу Голяховському. Музикологічна діяльність польських учених недостатньо висвітлена в українському музикознавстві і потребує більш глибокого осмислення, тому порушена проблема є актуальною

Амплітуда наукової проблематики публіцистичних зацікавлень Володзімежа Позьняка та Станіслава Голяховського сьогодні мало потрапляла в поле зору українських та зарубіжних музикознавців. Жанрове та тематичне розмаїття наукового пошуку професора кафедри музикології Ягеллонського університету Володзімежа Позьняка частково вивчали польські дослідники Піор Вільк [7], Олександр Фрончкевич [4], Станіслав Ляхович [5], Мечислав Гладиш [2]. Характеристику наукових робіт Станіслава Голяховського подає Мечислав Дробнер [1].

Мета статі – висвітлити науково-публіцистичну діяльність Володзімежа Позьняка та Станіслава Голяховського в контексті культурно-освітніх традицій першої половини ХХ століття.

Володзімеж Позьняк – відомий музиколог, фольклорист, музичний критик, педагог, дослідник польської народної музики. Особливо цінними у творчій спадщині вченого були музикознавчі дослідження, які стали помітним явищем у розвитку польського історичного музикознавства. Музично-критична, публіцистична та музикознавча діяльність Володзімежа Позьняка разом із його педагогічною працею та іншими сферами творять цілісний портрет одного із основоположників польської музичної культури першої половини ХХ століття [7, с. 462].

Народився Володзімеж Позьняк у Кракові 28 червня 1904 року. У 1928 році закінчив юридичний факультет Ягеллонського університету в Кракові. У цей же час (з 1927 по 1930 роки) вивчав музикологію в Ягеллонському університеті під керівництвом Здіслава Яхімецького на семінаріумі історії і теорії музики.

У 1930 році після здобуття фаху музиколога Володзімежа Позьняка запросили працювати на посаді асистента в Ягеллонському університеті. Як учень Здіслава Яхімецького він послідовно продовжував наукові традиції свого вчителя.

У 1932 році Володзімеж Позьняк отримав ступінь доктора філософії (спеціальність «Музикознавство») за музикознавчу працю «Життя і творчість Єугеніуша Панкевича» [2].

З 1930 по 1937 роки він працював викладачем у консерваторії Музичного товариства в Кракові. У 1934–1935 роках отримує грант від Національного фонду культури Польщі та продовжує навчання з музикології та композиції у Вроцлаві та в Берліні. У 1946 році Позьняк повернувся в Ягеллонський університет й продовжив там працювати як викладач.

У 1947 році Володзімеж Позьняк був габілітований як доцент кафедри історії та теорії музики Ягеллонського університету на підставі наукової роботи «Хоровий спів у Польщі» («*Pasja chorałowa w Polsce*»), та з огляду на обрану тематику на затвердження Міністерством наукового ступення доктора (габілітованого) чекав аж дев'ять років. У 1959–1961 роках Позьняк працював заступником декана філософсько-історичного факультету Ягеллонського університету. У зв'язку з обмеженою кількістю наукових працівників музикологічних секцій, а також з причини смерті завідувача кафедри Стефанії Лобачевської у 1963 році в Ягеллонському університеті був перерваний набір студентів на музикознавство [5, с. 4]. Володзімежу Позьняку довелося докласти чимало зусиль для відновлення цієї секції. Лише у 1966 році набір студентів зі спеціальності «Музикологія» було відновлено. Через декілька місяців (21 січня 1967 року) Володзімеж Позьняк помер.

У центрі наукових зацікавлень Володзімежа Позьняка була насамперед історія польської музики ХІХ століття. За період роботи на кафедрі музикології Ягеллонського університету вчений опублікував ряд цінних наукових досліджень, які не втратили своєї актуальності й сьогодні. Так, у 1966 році вийшла друком його праця «Історія польської музичної культури» (другий том). Наслідком зацікавлення творчістю польських композиторів стали монографії «Антоній Генріх Радзивілл» (1957), «Сольна пісня у творчості Михайла Клеофаса Огінського» (1934). Виклад матеріалу в цих серйозних наукових працях характеризується різноманітністю образного мислення, багатством стильової лексики. Прикметною ознакою такого роду праць є широта й точність фактологічних даних, схильність до аналітичних міркувань та оригінальності суджень, що визначають високий рівень компетентної обізнаності автора.

Водночас такий стиль музичної аналітики та експресивна оцінка діяльності

композиторів XIX століття мали цілеспрямовану патріотичну мету та сприяли зацікавленості молодого покоління творчістю попередників та перспективою подальшого наукового опрацювання музичного доробку рідного краю.

З метою можливості доступу ширшого кола дослідників до стародруків Влодзімеж Позьняк взяв активну участь у виданнях творів Єутеніуша Панькевича, Владислава Желеньського, Зигмунта Носковського, Генріка Мельцер-Щавинського, Михайла Клеофаса Огінського і Кароля Курпинського. Зокрема, Влодзімеж Позьняк написав вступне слово до збірок праць вищезазначених композиторів, де подав детальний аналіз творчості митців, окреслив їхню роль у становленні польської музичної культури [7].

У 1953 році Влодзімеж Позьняк опублікував статтю «Здіслав Яхімецький як музичний і театральний критик» («Zdzisław Jachimecki jako krytyk muzyczny i teatralny») [8, с. 238–246], в якій дослідив стосунки Здіслава Яхімецького з різними періодичними виданнями і різноаспектне спрямування статей, які друкував у них музикознавець. У 1953 році була опублікована ще одна стаття «Посмертні спогади» («Wspomnienie pośmiertne») в журналі «Культурний огляд» («Przegląd Kulturalny»). Серед чималого переліку досягнень Здіслава Яхімецького Влодзімеж Позьняк згадує також не лише про наукові заслуги покійника, а й його радіопередачі, в яких професор охоче ділився своїми глибокими знаннями з широким колом слухачів. Серед багатогранних зацікавлень наукового керівника Влодзімеж Позьняк також описує перелік зроблених ним перекладів поезій і драматичних творів з італійської, німецької (Яхімецький перекладав з-поміж інших і тексти Вагнера) і французької мов.

Другою провідною сферою наукової діяльності музиколога було вивчення польської народної музики. У 1950–1960 роках майбутні музикологи Ягеллонського університету під керівництвом Влодзімежа Позьняка записували народні мелодії. Транскрибовані матеріали було опубліковано в збірниках «Пісні з Кракова» (1955), «Пісні з Живця» (1955), «Краківські народні пісні» (1956).

Вперше у польській музикології Позьняк використовував статистично-порівняльний метод дослідження при вивченні тональностей польської народної музики.

Музикознавча спадщина Влодзімежа Позьняка багаточисленна й різноаспектна. Вона містить і оглядові статті, присвячені ювілейним датам видатних композиторів, й інші студії, що порушують питання історичного розвитку музичної культури, роль визначних митців у цьому процесі, їхні погляди й аналіз композиторського стилю та їхньої творчої спадщини.

З ініціативи Влодзімежа Позьняка вийшли друком збірки «Бібліографія польських часописів музичних» (за редакцією Тадеуша Струмліли і Казимира Міхальського), «Ехо музичне» (1877–1882), «Ехо музичне і театральне 1883–1907 років», опубліковані в Кракові в 1965–1973 роках. Крім цього, Влодзімеж Позьняк був автором деяких статей-гасел у «Польському біографічному словнику» («Słownik muzyków polskich» (Т. 8–13) і «Малой музичної енциклопедії» «Małej encyklopedii muzyki»).

Влодзімеж Позьняк є автором декількох підручників та навчальних посібників: «Історія інструментовки» (1965) – один із перших у Польщі такого роду видань, та «Музична палеографія» (1955).

Жанровий спектр публікацій Влодзімежа Позьняка представлений фактично всіма типами музичної критики. Професор працював в інформаційних, аналітичних та художньо-публіцистичних жанрах. Значну частину публіцистичної спадщини складають критичні статті, що є одним із найпоширеніших аналітичних жанрів періодичної преси. Усі відомі статті Влодзімежа Позьняка – це дослідження на якусь значну й важливу мистецьку тематику, в яких автор постає ґрунтовним знавцем багатогранного історичного й фактологічного матеріалу, а літературний виклад характеризується концептуальністю, цілеспрямованістю, логічністю, аргументованістю та барвистістю мови. Такі аналітичні студії музикознавця розкривають проблеми історичного розвитку музичної культури, роль визначних митців у цьому процесі, їхні погляди, аналіз композиторського стилю та творчої спадщини.

Статті Влодзімежа Позьняка надруковані в популярних у той час періодичних виданнях Польщі. Серед них: «Оркестр», «Музичний кварталник», «Музика», «Музичний рух», «Музичний календар Гессе», «Швейцарська музична газета» та «Музичні вісті» [7, с. 462].

Влодзімеж Позьняк вів активну суспільно-громадську діяльність. Він був членом Спілки польських композиторів, а з 1948 року працював на посаді секретаря підкомітету музикознавства; був одним із засновників і президентом Асоціації молодих польських музикантів (1931–1939), керівником концертного відділу Краківської філармонії (1955–1958).

Сучасники Влодзімежа Позьняка констатують, що для нього властивою була невтомна енергія, творчий ентузіазм та неабиякий професіоналізм. Професор брав активну участь в організації та проведенні музичних імпрез, ювілейних концертів, творчих звітів. Його діяльність не обмежувалася лише теоретичними працями. Влодзімеж Позьняк був знаний і власним композиторським доробком, який представляв різноманітні жанри. Жанровий діапазон його творів вражає розмаїттям – вокальними та хоровими композиціями, інструментальними опусами для фортепіано («Варіації і fuga»), камерною музикою («Квінтет для флейти, гобоя, кларнета, фагота і ріжка»), твори для духового оркестру («Романтична симфонія») тощо [7, с. 463].

Вагомий внесок у краківську музикологію зробив і Станіслав Голяховський (народився 12 грудня 1907 року в м. Цешин). Він був продовжувачем наукових традицій свого вчителя З. Яхімецького. Основною сферою наукових зацікавлень Станіслава Голяховського була життєва і творча діяльність Кароля Шимановського. Після здобуття фаху музиколога в Ягеллонському університеті (в 1935 році отримав диплом магістра) Станіслав Голяховський за сумісництвом виконував обов'язки старшого асистента (1907–1951 роки).

Голяховський здобув музичну освіту у консерваторії Музичного товариства в Кракові та на кафедрі музикології філософського факультету Ягеллонського університету, де розпочав навчання у 1928 році. Його як продовжувача наукових інтересів Здіслава Яхімецького з 1943 року основною сферою була життєва і творча діяльність Кароля Шимановського. Разом з дружиною із неабияким ентузіазмом Станіслав Голяховський збирає і робить описи автографів композитора Шимановського, твори, листи, сімейні документи і фотографії, звіряє копії рукописів, сам копіює чимало матеріалів, активно спілкується із друзями композитора, записує їхні спогади. Опрацювання окремих фактів, пов'язаних із біографією і творчістю Кароля Шимановського, були підготовкою до написання фундаментальної монографії про композитора. На жаль, ученому не вистачило часу для її завершення. Як пробний варіант вона була видана у 1948 році під назвою «Кароль Шимановський» («Karol Szymanowski») [3] і декілька разів перевидана (в тому числі німецькою мовою [1, с. 364].

Крім постаті Кароля Шимановського, науковець досліджував церковну музику. Починаючи з 1926 року, Голяховський залишив багато заміток і матеріалів про творчість Юзефа Ельснера. Особливу увагу вчений надавав дослідженню музичної акустики. У 1949 році він приступив до написання підручника з музичної акустики для вищих навчальних закладів. На жаль, через смерть його не завершив, а друком ця праця вийшла посмертно. Цю працю з титульною назвою «Музична акустика» («Akustyka muzyczna») завершив і доповнив М. Дробнер у 1953 році [1]. Станіслав Голяховський померу січні 1951 року [1, с. 50].

Влодзімеж Позьняк та Станіслав Голяховський – вихованці польської музикологічної школи Здіслава Яхімецького – найпоштовіше продовжували лінію свого вчителя у дослідженні музично-історичних пам'яток і протягом свого життя дотримувалися принципу об'єктивності та достовірності історичних фактів, ґрунтовного і фахового вивчення яких допомогло відкрити невідомі сторінки польської музики. Вищесказане переконливо засвідчує, що польські музикологи й дотепер сповідають методологічні засади свого вчителя – професора Здіслава Яхімецького, поглиблюючи його у нових умовах естетичної дійсності та активно розбудовуючи музикознавчий дискурс, започаткований Здіславом Яхімецьким. Монолітність краківської музикологічної школи – у безперервній тяглоті традицій, закладених засновником і продовжених кількома поколіннями його учнів.

Отже, наукова, творча та публіцистична спадщина Влодзімежа Позьняка та Станіслава Голяховського відзначається широким спектром жанрів та багатовекторною тематикою. В основному їх цікавила проблематика історії польської музики XIX – XX століть, дослідження польської народної музики, музичної акустики, музичної етнографії, а також

творчої особистості Кароля Шимановського, Пйотра Еугеніуша та інших польських композиторів.

Влодзімеж Позняк та Станіслав Голяховський належали до непересічних діячів музичної культури Польщі першої половини ХХ століття. Їхні постаті вирізняються серед інших культурно-громадських діячів своєю невтомною працею та постійним нагромадженням ідей. Творчість Влодзімежа Позняка та Станіслава Голяховського відіграла важливу роль у національному музичному розвої, а постійна мистецька діяльність сприяли розвитку та піднесенню музичної культури Польщі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Drobner M. Prof. Stanisław Golachowski / M. Drobner // Muzyka. – № 2. – 1951. – S. 49–50.
2. Gładysz M. Włodzimierz Poźniak jako folklorysta / M. Gładysz. – Etnogr. Pol, T. 12. – Krakow, 1968. – S. 145–152.
3. Golachowski S. Karol Szymanowski / S. Golachowski // Czytelnik. – Łódź, 1948. – 80 s.
4. Frączkiewicz A. Włodzimierz Poźniak (1904–1967) / A. Frączkiewicz. – Muzyka. – №1. – 1967. – S. 6–7.
5. Lachowicz S. Włodzimierz Poźniak / S. Lachowicz. – [Nekr.] Tyg. Powsz. – №8. – Krakow, 1967. – S. 4.
6. Parzyński J. Włodzimierz Poźniak 1904–1967 / J. Parzyński. – Ruch Muzyczny. – №7. – Krakow, 1967. – S. 5–6.
7. Pior W. Włodzimierz Poźniak / W. Pior. – Złota księga Wydziału Historycznego ; [red. Julian Dybiec]. – Krakow, 2000. – S. 462–463.
8. Poźniak W. Zdzisław Jachimecki jako krytyk muzyczny i teatralny / W. Poźniak // Pamiętnik Teatralny : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce teatru, № 4 (8), 1953. – S. 238–246.

УДК 78.03.072.2

В. Ю. БАТАНОВ

УНІВЕРСАЛІЗМ МУЗИЧНОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ В ХХ СТОРІЧЧІ Й ДІЯЛЬНІСТЬ ЮНА ІСАНГА

У статті виявлено специфіку професійного універсалізму музиканта з Кореї Ісанга Юна, для якого фаховий статус сформувався на стику політичної роботи та музичних занять як таких. Політична idea fixe I. Юна – об'єднання Північної та Південної Кореї під егідою інтернаціоналізму – надихнула його на створення першого в історії високохудожнього симбіозу європейського і східного музичного театру.

Ключові слова: універсалізм музичного професіоналізму ХХ сторіччя, ренесансний тип особистості, мислительний стереотип Захід–Схід, опера як жанр, музичний тембр.

В. Ю. БАТАНОВ

УНІВЕРСАЛІЗМ МУЗИКАЛЬНОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМА В ХХ ВЕКЕ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЮНА ИСАНГА

В статье выявляется специфика профессионального универсализма музыканта из Кореи Исанга Юна, для которого профессиональный статус сложился на пересечении политической работы и музыкальных занятий как таковых. Политическая idea fixe II. Юна – объединение Северной и Южной Кореи под эгидой интернационализма – вдохновила его на создание первого в истории высокохудожественного симбиоза европейского и восточного музыкального театра.